

## GENTSE STRAATZANGERS WEEKLAGEN OVER MOORDEN IN DE STAD

Na de belangstelling die markt- of straatzangers als de blinde Pieter Eggerickx (1796-1868) <sup>1</sup> en natuurlijk in de eerste plaats Karel Waeri (1812-1898) <sup>2</sup> zijn te beurt gevallen, hebben de vele collega's die de fakkel van hen hebben overgenomen daarentegen veel minder aandacht gekregen. In feite zijn de meesten daarvan zogoed als geheel, zoniet onbekend dan toch nauwelijks onder de aandacht gebracht <sup>3</sup>. In bekende standaardwerken als dat van Stefaan Top <sup>4</sup> komen er slechts een paar voor en dan steeds met gegevens die erg onvolledig zijn.

In de hiernavolgende bladzijden beperken we ons tot zeven liederen over moorden die te Gent in het laatste kwart van de negentiende eeuw zijn gepleegd en door Gentse zangers zijn bejammerd.

Moordliederen nemen op het repertoire van de marktzangers van alle tijden een heel bijzondere plaats in. Ze hebben veel meer dan andere de belangstelling gewekt van de volkskundigen. Dit is wel te danken aan de sensationele nieuwswaarde die ze in hoge mate hadden. Bovendien zijn ze goed gelokaliseerd en gedateerd, zodat het in de meeste gevallen goed mogelijk is de achtergrondinformatie te bekomen waartegen de liedtekst kan worden geplaatst.

In de studie over het moordlied van Julien De Vuyst <sup>5</sup> komen een aantal liederen voor bij moorden te Gent in de negentiende eeuw. Het betreft – in chronologische volgorde – de moorden gepleegd door de bende D'Hond, Triest en consoorten die onthoofd werden op 26 aug. 1806 <sup>6</sup>, de moordpoging van herbergier Jacob Francies Mignon op zijn echtgenote in 1841 <sup>7</sup> en het ombrengen op 30 jan. 1855 van Clémence Walraeve, een herbergierster op het Veerleplein <sup>8</sup>. Sporadisch wordt nog de een of de andere moord in de kijker gezet, zoals b.v. die van Josef Lachaert op een geldophaler te Ledeberg in 1856 <sup>9</sup>, maar vele moordliederen wachten nog steeds geduldig op de aandacht die ze zeker verdienen, maar tot op heden niet kregen.

De zeven moorden die we hier samenbrengen zijn die in de Bagattenstraat in 1889, die in de Savaanstraat (1893), de moord door Josef Flesch in de Spaarstraat in 1894, de vergiftiging op Sint-Pieters in hetzelfde jaar, de kindermoord in de Statiestraat aan het Zuidstation (nov. 1895) en ten slotte een roofmoord in de Sint-Pietersaalstraat op het einde van 1898.

Deze liederen zijn ons alle bekend dank zij de losse blaadjes in kwarto- of kleinfolioformaat waarop de teksten staan afgedrukt en die door de zangers aan de toehoorders te koop werden aangeboden. Al deze blaadjes zijn bewaard in de Gentse universiteitsbibliotheek (Sig. G 19069), uitgezonderd het eerste dat zich in een privé-collectie bevindt. De achtergrondinformatie bij deze liederen is

afkomstig uit de *Gazette van Gent*.

De zangers en de 'dichters' maken op de blaadjes onderaan hun naam bekend. Het zijn, in alfabetische volgorde <sup>10</sup> :

- Paul de Snerk (° Gent, 25.1.1855 - + 9.9.1941), een wever, dagloner en "klakkenmaker", zoals hij in de registers van de burgerlijke stand bekend staat. In nevenberoep was hij ook de auteur en zanger van vele straatliederen, soms met een sterke politieke inslag. Hij woonde in de Zandstraat (bij de Heuvelpoort).
- Adriaan Genesal (° Groningen, N.-Ned., 23.4.1869 - + ?), bij de burgerlijke stand bekend als 'musicien ambuland'. Hij woonde in 1895 op de Meulesteedsesteenweg 497 en twee jaar later in het Berouw 206.
- Camiel Van de Velde (° Gent, 22.6.1873 - + ald., 8.2.1960). Woonde in de Wondelgemstraat 2.
- Florent Van Hulle (° Gent, 10.6.1865 - (+ ald., 11.11.1932). Woonde op verscheidene adressen, o.m. in de Donkersteeg 9 en op de Geuzenberg 157.
- August(in) Verheye (° Gent, 9.10.1868 - + Ledeberg, 1.11.1927). Huwde Leonie Beirnaerd in 1889. Fabrieksarbeider. Had een broer die Emiel heette en over wie ik geen verdere biografische informatie heb gevonden, maar die dikwijls samen met zijn broer ging zingen. August woonde van aug. 1892 tot einde febr. 1894 te Gentbrugge in de Van Ooststraat 31 en 49, en in een bepaald jaar ook in de Weldadigheidsstraat 46 en nog ten minste op één ander adres in hetzelfde 'voorgeborgte' van Gent.

Zij allen en nog vele anderen die in de hier besproken liederen niet genoemd worden, verdienen onze aandacht <sup>11</sup>.

### 1. Roofmoord in de Bagattenstraat (1889)

Op zaterdag 5 oktober 1889 vinden we in de *Gazette van Gent* enige achtergrondinformatie bij het lied. Daar lezen we dat op vrijdag 4 oktober – men dacht tussen negen en tien uur in de voormiddag – een vrouw van in de zestig jaren, de weduwe Van den Bossche, in haar woning was vermoord. Deze vrouw woonde in de Bagattenstraat nr. 7, langs de kant van de Nederkouder. Ze hield daar een winkel van aardappelen en fruit, en aan de toog verkocht ze ook drank. Dit zullen wel geen flessen sterke drank geweest zijn, want voor de gewone man was een hele fles te duur. Vrouw Van den Bossche schonk 'druppels', glaasjes jenever; ze hield dus stiekem ook herberg om de inkomsten van de verkoop van fruit en groenten wat aan te vullen.

Een neef van haar – volgens het lied was het haar zoon, een zekere De Meyer – had met haar een afspraak om tien uur. Tot zijn verbazing vond hij de winkeldeur gesloten. Samen met een buurvrouw drong hij de woning binnen. Ze vonden de weduwe in de achterkamer levenloos op de grond liggen. Ze had de waskoord waaraan ze haar linnen te drogen hing om de hals en daarmee had

men tevergeefs gepoogd haar te wurgen. Toen dat niet lukte, was ze dan maar met een hamer het hoofd ingeslagen. De vrouw moet zich wanhopig hebben verweerd. Alles wees er immers op dat er een hevige worsteling tussen het slachtoffer en de moordenaar had plaatsgehad: alles in de kamer lag overhoop.

Zonderling en onverklaard was dat men ook de hond van het slachtoffer dood aantrof met een uitgerukte tong en wonden aan de neus.

Naast het huis van de weduwe was er een 'poortje', d.i. een steegje waar de reeds vermelde buurvrouw woonde. Die verklaarde dat ze kort voor tien uur een man het huis van de buurtwinkel had zien verlaten met een zak op de rug. Naar alle waarschijnlijkheid was dat de moordenaar. Die moet in alle geval vlug te werk zijn gegaan, daar men meende dat hij niet langer dan een half uur in het huis kan geweest zijn. Onmiddellijk nadat hij de vrouw had vermoord, moet hij naar boven zijn gelopen, vermoedelijk naar de slaapkamer. Hier bleek dat hij er de hand had kunnen leggen op de juwelen van het slachtoffer en haar spaarcenten, de toen relatief belangrijke som van honderdvijftig frank.

Of men de dader ooit heeft gevonden, is mij niet bekend. Vermoedelijk bleef de moord onopgelost. Zeker is in alle geval dat er bijna tien jaar later, in 1898, van de dader geen spoor te bekennen was, zoals de krant van 4 aug. van dit jaar ons bevestigt.

Het liedblad, gedrukt bij H. Cnops, Lange Steenstraat 9 te Gent, bevindt zich in slechte staat, maar blijft toch op een enkele regel na goed leesbaar <sup>12</sup>. We laten het hier volgen.

De tekst ervan werd gezongen door August Verheye die er wel niet zelf de auteur van is geweest.

## **2. Drama uit jaloersheid in de Savaanstraat (1893)**

In een statig herenhuis van de Savaanstraat woonde dokter Theodoor Jacquemin, 32 j. met zijn acht jaar jongere echtgenote, Emilie Van Hoecke. Zij was uit Gent afkomstig, hij was in 1861 geboren te Echternach, maar had geneeskunde gestudeerd te Gent waar hij zijn toekomstige vrouw had leren kennen.

Als dokter genoot Jacquemin een goede faam, maar toch circuleerden er wel dra over het echtpaar allerlei geruchten in de stad. Het echtpaar dat geen kinderen had, was van bij het begin niet gelukkig. Men vertelde dat de dokter geregeld zijn vrouw sloeg, en dat hij een relatie had met Octavie, de meid. Een getuige had het ook over "onzedelijke feiten welke hij in zijn werkkabinet op vrouwen pleegde". Als reactie op deze situatie zou de jonge echtgenote eveneens op zoek zijn gegaan naar een minnaar.

De gespannen verhouding tussen de dokter en zijn vrouw, en de geruchten die daarover in de stad verspreid werden, bleven niet zonder invloed op het patiëntenbestand. In het voorjaar van 1893 bereikten de huiselijke moeilijkheden een hoogtepunt gevolgd door een fatale ontknoping.

# SCHRIKKELIJKE MOORD

begaan in de

## BAGATTENSTRAAT, TE GENT

STEMME HET BASTAARDKIND

1<sup>e</sup> Coupleet.

Hoe pijnlijk waar men veer hoort van spraken  
Nu veer gebeurt in onz'gentsche stad  
Een ieder mensch zijn hert zou er van breken  
Een moord geschiedt in 't Bagattenstraat  
Hoe kan een mensch zijn hert dat doen gebeuren  
Gelijk moorden en anders hoort men niet  
In dees omstreek moet hier er voor treuren  
Maar nu helaas! die is 't reeds geschiedt!

2<sup>e</sup> Coupleet.

Een oude vrouw van rond de 60 jaren  
Was weelwyn en leede ransch alleen  
Zij dacht niet aan zulke wroede gevaren  
Zij hield een winkel voor haar broodgewin  
Het geld en goed kost dikwijls u het leven  
Met voorbedacht wordt zoo een moord begaan  
Voor dees misdaad zullen zij rekening geven  
Hoe kan een mensch zijn hert alzoo bestaan.

3<sup>e</sup> Coupleet.

Den barbaar, heeft daar eerst een koord genomen  
Dat in haar huis als spansel dienen moest  
O! zonder yrees heeft hij haar leven ontnomen  
Zoo een schouwspel die is gedaan met goest  
Als brave vrouw moest zij haar leven derven  
En mogelijk had zij niets misdaan  
Al door een bijl moest zij zoo pijnlijk sterven  
Geen mensch die dacht dat er was een moord

4<sup>e</sup> Coupleet.

En het parket die is ter plaats gekomen  
En de klok toets ook zilloe in 't raam  
Tot heden toe hebben's nog niets verhooren  
Zij hebben 't lijk met droefheid daar nanschouwt  
Want de droefheid die is niet te beschrijven  
Al van den zoon, hij misde haar zoo zeer  
Kon ik nu toch mijn moeder roepen in 't leven  
Het is gedaan, nooit zie ik haar meer veer.

5<sup>e</sup> Coupleet.

Ik wil u een exempel over geven  
Over dees daad die hier nu is geschied  
Gij allen toch die zijt nog in het leven  
Aanhoort mij aan en luistert naar mijn lied  
Ontneemt nooit niet den mensch hun kort leven  
Want nu is zij reeds van den wereld af  
Op 't tribunaal zullen z'hem rekening geven

Refrein :

Nu is de stad in druk & rouw geslegen  
Want ieder mensch die dacht niet zoo een moord  
Als men dat hoort wort iedereen verlegen  
Dan sijn haer vonden maar bloed versmoord!

Gezongen door AUGUST VERHEYE

Op 17 mei had Emilie de echtelijke woning verlaten. Enkele dagen nadien legde ze bij de politiecommissaris Van Dron tegen haar man klacht neer wegens mishandeling. De commissaris ging op onderzoek uit en de dokter bekende zijn vrouw geslagen te hebben. In een daarop georganiseerde verzoeningspoging bad hij haar om vergiffenis en smeekte haar om naar huis terug te keren. Ze weigerde, maar kort nadien, op zaterdag 3 juni, keerde ze toch bij haar echtgenoot terug. Daarmee leek een einde gekomen te zijn aan de problemen, maar dit bleek helemaal niet het geval.

Op een dag kwam Jacquemin onverwacht vroeg thuis. Hij verraste zijn vrouw terwijl die een brief schreef aan een zekere Jules Colpaert, wachtmeester van beroep. Daarin zei ze volgens een getuige, dat ze voor het ogenblik nog door haar huwelijk gebonden was, maar dat hij geduld moest oefenen, dat haar situatie wel spoedig zou veranderen. Hoe de dokter daarop reageerde weten we niet, maar veel goeds voorspelde dit voorval alvast niet voor de toekomst. En dat bleek ook al heel snel.

Op 6 juni kwam de dokter 's middags thuis. Hij trof er zijn vrouw aan. De dokter beval de meid, tegen de gewoonte in, de tafel voor het middagmaal te dekken in het salon op de eerste verdieping.

Terwijl de meid naar beneden ging om de eerste schotel naar boven te brengen en op te dienen, hoorde ze vier schoten lossen. Ze vermoedde dat er iets ergs gebeurd was en liep dadelijk het huis uit om de reeds genoemde politiecommissaris te halen.

Toen deze in het salon kwam, zag hij de vrouw op haar rug liggen, badend in het bloed. Ze was reeds dood en boven op haar lag de dokter die de hand aan zichzelf geslagen had en er eveneens erg aan toe was. Hij leefde nog en had de kracht te zeggen dat hij 's morgens zijn vrouw in de stad had gezien in het gezelschap van een jonge man. Dit was dan wel bedoeld als verklaring voor wat hij gedaan had.

In de brief die hij bij zich had, liet hij weten dat hij wilde rusten in een graf, samen met zijn vrouw die, zo voegde hij eraan toe, "ik zoo zeer bemin en met wie ik wil sterven". Verder sprak hij in zijn afscheidsbrief een vervloeking uit over de persoon die hij ervan beschuldigde de minnaar van zijn vrouw te zijn. De dokter overleefde zijn verwonding, was echter lam aan één zijde en poogde in de gevangenis herhaalde malen, maar steeds tevergeefs, zelfmoord te plegen.

De zaak kwam voor het assisenhof te Gent op het einde van oktober 1893. Dr. Jacquemin werd veroordeeld tot tien jaar dwangarbeid, 300 frank boete en levenslange beroving van zijn burgerrechten. Spoedig nadien werd hem genade verleend. Hij emigreerde naar Amerika waar hij als dokter een nieuw leven begon.

Kort na de dag van de moord en zelfmoordpoging werd langs de Gentse stra-

# Wreede Moord

## IN DE SAVAANSTRAAT te Gent.

Zangwijze . De Dragonder.

1.

Wat wreed geval ziet men nu weer gebeuren  
Vrienden kom bij en luistert naar dit lied  
De liefde doet zoovele harte treuren  
Gelijk er hier in Gent weer is geschied  
Menen doktor van eenieder geprezen  
Die heeft zijn vrouw zoo vreedelijk vermoord  
Wie zal de vrienden hunne smart genezen  
Zijne arme vrouw lag in haar bloed vermoord.

2.

Nu zegde hij dat hij haar zoo beminde  
Zijn Emelie was zijn duurbaarste schat  
Een jongeling die haar het hart verblinde  
Die den doktor met haar aan 't wandlen zag  
Dan is hij gansch verwild naar huis gekomen  
En met zijn vrouw aan 't middagmaal gegaan  
Dan heeft de meid een groot gerucht vernomen  
Den doktor had helaas de moord begaan.

3.

Dan heeft hij ook zich zelf het hoofd doorschoten  
Om met zijn vrouw in d'euwigheid te gaan  
Maar al het bloed dat hij nu heeft vergoten  
Die heeft hij droef en pijnlijk doorstaan  
In 't hospitaal die lijdt hij bitter smarten  
En roept op zijn beminde Emelie  
Hij vraagt o God ontnemt mij ook het harte  
Dat ik mijn beminde eeuwig wederzie.

4.

Aan het parket heeft hij een brief geschreven  
En vraagt 'k wil mijnen laatsten wil voldoen  
Ik sterf met haar wie ik ontnem het leven  
En haar minnaar is het die ik verdoem  
Leg mij met haar al in de kille aarde  
En laat mij rusten bij mijn lief Emelie  
Voor mij is het leven hier van geene waarde  
Ik minde haar teer en 'k had haar toch lief

5.

Het heeft niet gelukt hij is nog in het leven  
Hij zal nu ook zijn straf ja ondergaan  
Hij voel zoo dik wijs de adren beven  
En vraagt o God laat mij het graf ingaan  
Zie vrienden wilt hier een exempel nemen  
Wilt uwen echt toch nooit te buiten gaan  
Nu ligt gij daar in pijn en smart te weenen  
O liefde smart gij zijt de schuld daarvan.

Eigendom van Florent Van Hulle, Emiel Verheye en Camiel Vande Velde.

ten reeds een treurlied gezongen op deze gebeurtenis die in de stad druk besproken werd. In de *Gazette van Gent* van 14 juni lezen we : “Gisteren (d.i. 11 juni) zong een liedjeszanger ... het klaaglied van de *Wreede moord in de Savaanstraat*. Er staan drie namen op van eigenaars van het lied.” Het gaat dus wel degelijk om het lied dat op een los blaadje werd verkocht en hierbij staat afgebeeld. De drie namen onderaan zijn die van bekende dichters van dergelijke liederen, Florent van Hulle, Emiel Verheye en Camiel Vande Velde. Wie echter de zanger was – één van deze drie ? – wordt niet vermeld.

### **3. Man stampt zijn vrouw dood in de Spaanstraat (1894)**

Het drankmisbruik bij de arbeidersklasse was – het is welbekend – in de negentiende en de vroege twintigste eeuw een sociale plaag waar veel gezinnen mee geconfronteerd werden. De kostwinner vond troost en vergetelheid in de herbergen waar hij een deel van het weekloon verdrong. Bij de thuiskomst volgde dikwijls gekrakeel waarbij kinderen en echtgenote niet altijd van slagen gespaard bleven. Soms ontvaardden deze huiselijke brutaliteiten in onvrijwillige doodslag. Dit was het geval in het gezin van Frans Flesch, ijzergieter van beroep.

Flesch, een naarstig werkmans, was afkomstig uit Luik en woonde sedert 1890 te Gent, samen met zijn vrouw en drie kinderen, een jongen van 14, een van 12 en een meisje van 9. Vrouw Flesch was zwanger van een vierde kind.

Op vrijdag 22 juni 1894 kwam de toen achtendertigjarige metaalarbeider om halfnegen thuis in de Spaanstraat. Hij had gedronken, wat bij hem geregeld het geval was, maar die dag had hij sterke nood aan alcoholtroost omdat hij op zijn werk afgedankt was. En dat had de man “in zijn hoofd gestoken”, zoals men zei. In die benevelde toestand begon hij met zijn vrouw te twisten.

Vrouw Flesch was “een zeer brave en naarstige vrouw”, zo lezen we in de *Gazette van Gent* (zondag 24 juni). Ze ging bij de burens wassen en schuren om zo wat geld bij te verdienen. Van haar man kreeg ze geregeld slaag als hij gedronken had, “hetgeen ze met gelatenheid verdroeg”, zo lezen we verder in de krant;

Flesch gaf zijn vrouw die vrijdag een ongelukkige stamp op de buik. De vrouw viel op de grond en begon hevig te bloeden. Toen de woesteling dit zag, liep hij ontuchtend de straat op tot voorbij het politiecommissariaat. Daar kwam hij een zekere De Moerloose tegen en riep: “Er is iemand gekwetst, waar woont er een geneesheer?”

Ondertussen was het dochtertje bij de burens hulp gaan halen en stonden de twee jongens schreiend bij hun moeder.

De burens vonden de vrouw in een bloedplas en toen dokter Van Eeckhaute ter plaatse kwam, bleek alle hulp tevergeefs: de vrouw was reeds doodgebloed.

# NIEUW LIED

## 'DE WREEDE MOORD

gepleegd door JOZEF FLESCH op zijne vrouw.

Stemme : Den droeven Minnaar.

### REFREIN.

De kinderen riepen met oogen vol tranen,  
Al bij het lijk van hunne moeder téer,  
Térwijl zij zuchten met 't hartje gespanner,  
Ach, God! geef onze lieve moeder weer.

1.  
Eenieder menschen zijn hart zou er breken;  
Als men denkt aan deze moordenaflij,  
Van eene misdaad die er weer is gebleken,  
Waar er een mensch nu kwam in het lij.  
Hoe heeft men soms o die droeve godachten,  
Want den drank heeft toch altijd zijn kwaad,  
Die vrouw en kinders komen te verachten,  
Gelijk Flesch, den moordenaar, 't is reeds te laat.

*Refrein.*

2.  
Zijne wederhelft was eed brave vrouwe,  
Werd van eenieder geacht en bemind;  
Ieder mensch spreekt er van met rouwe,  
Dat zij zoo wreed werd het leven vermind.  
Aan 't huislijk werk hield zij haar bezig,  
Totdat haar man steeds drooken kwam 't huis,  
Met de gedachten zoo droef en zoo beestig,  
Huilend en tierend met groot gedruis.

*Refrein.*

3.  
Flesch die begon zijne vrouw uit te scheiden,  
Het arme schepsel die hield haar nog stil,  
Zij vroeg : wel man, waarom al die geweldigen,  
Dan stampte hij haar tot dat zij neder viel.  
De kindren weendon en een liép duf Mulpe,  
Ja de geburen, die kwamen terstond,  
Wie zal de droefheid en de tranen stolpen,  
Men zag dat moeder lag dood op den grond.

*Refrein.*

4.  
Hoe droevig is het voor dijnne kindren,  
Hun moeder rust in de eeuwigheid,  
Niets kan hun smart of droefheid vermindren,  
Bedenkt u eens zoo 'sen droefdig afscheid,  
Nu rust zij reeds in de kille sarde,  
Roepen de kindren alle te gaar,  
Voor ons heeft 't leven nu ook geene waarde,  
Mochten wij sterven te samen met haar!

*Refrein.*

5.  
De wet die is dan ook spoedig gekomen,  
En hebben Flesch naar 't gevang gedaan,  
Als zij de moord daar hadden vernomen,  
En 't geen den barbaar daar had gedaan,  
Nu zal hij in het gevang zitten zuchten,  
En 'te beklagen wat hij heeft misdaan,  
Wie zal uwe kinders hunne smarten lichten,  
O moordenaar, wat hebt gij gedaan!

*Refrein.*



Florent van Hulle en de gebroeders Verheye ‘componeerden’ met grote spoed een toepasselijke lamentatie die ze zongen en op een kwarto-liedblaadje verkochten. Dit blaadje beelden we hierbij af.

#### **4. Vrouw vergiftigt haar man in de St.-Amandsstraat (1894)**

In de zomer van 1894 werd Gent en in de eerste plaats de Sint-Pietersparochie, opgeschrikt door een geheimzinnig overlijden in een herberg aldaar. De impact van deze zaak kan men afmeten aan de twee straatliederen die erover bestaan. Het ene werd zonder twijfel ‘gecomponeerd’ kort nadat de zaak aan het licht kwam, het andere volgde op het assisenproces dat te Gent slechts een paar maanden later plaatsvond.

Mathilde Saelens was gehuwd met H. Baertsoen. Ze woonden in de St.-Amandsstraat, waar de vrouw een herberg uitbaatte. Haar man werkte buitenshuis. De vrouw had sinds enige tijd, wat de *Gazette van Gent* “schuldige betrekkingen” noemt, met een soldaat, een zekere Pol de Meester, leerling-muzikant bij het 2de linie-regiment. De negenentwintigjarige Mathilde Saelens zag het met haar man niet meer zitten en vertelde aan de toog van haar herberg aan verscheidene klanten dat ze hoopte dat hij vlug zou sterven. Naar dat gebeuren keek ze vol verlangen uit ...

Intussen had ze, zoals gezegd, al zes maanden een verhouding met soldaat De Meester. Deze woonde naast de herberg van Baertsoen en echtgenote. 's Avonds, als Baertsoen naar de repetitie in De Vooruit was, klom hij over een achtermuurtje en geraakte zo bij zijn geliefde Mathilde. Hij was nauw bij de zaak betrokken, maar bleek toch verder niets afgeweten te hebben van de plannen die Saelens voor haar man smeedde.

Daarvoor deed ze een beroep op een andere herbergklant, een zekere Lodewijk De Pauw. Met hem had Mathilde gesprekken over de middelen die ze zou kunnen gebruiken om van haar echtgenoot af te geraken. En zo kwam de dood door vergiftiging ter sprake. De Pauw zegde zelfs: “Hemel, hebt gij zoo een slecht leven, ik zou iets in den koffij smijten van mijnen man, ik zou hem het leven ontnemen, ik zou hem rattenvergif geven.”

Vrouw Baertsoen ging gretig op deze suggestie in. Ze beloofde De Pauw vijftig frank te geven en een kostuum, indien haar man zou sterven. Bovendien beloofde ze dat hij in dat geval ook bij haar mocht komen wonen en eten.

De Pauw begon dadelijk met de uitvoering van het plan. Met enige moeite geraakte hij op 5 juli 1894 bij apotheker Van de Velde aan ‘arsenick’ of rattenvergif.

's Anderendaags, op 6 juli, vertrok Baertsoen zoals gewoonlijk naar zijn werk bij de heer Dangotte. Om 9 uur at hij daar de boterham die zijn vrouw de dag voordien had gereedgemaakt. Kort daarop werd hij zo ziek dat hij verplicht was de toelating te vragen om de rest van de dag verlof te nemen en naar huis terug

# Schrikkelijke moord

## DOOR VERGIFTIGING

begaan door MARIA SAELENS op haar man, te Gent.

—:O:—

### REFREIN.

Hoe kan eene vrouw zulke dingen verrichten?  
Gruwlijk en walgend, ja voor iedereen,  
O moeders denkt altijd aan uwe plichten,  
Dan zult gij van uw kroost niet moeten scheën.

1.

Komt vrienden, die hier staan in het ronde,  
Komt hier en luistert naar mijn treurig lied,  
Ik zal het u spoedig gaan verkonden,  
Wat er te St-Pieters nu weer is geschied.  
Van eene vrouw, ja al met slechte zinnen,  
Haar man was zoo deftig en braaf,  
Maar een soldaat kwam zij te beminnen,  
Haar man die wenschte zij de wereld af.

2.

Om een vergif had zij gezonden,  
En in haar man zijn spijzen gedaan,  
Niemand kan deze pijn verkonden,  
Die d'arme vent vreeslijk heeft onderstaan.  
's Nachts die gevoelde hij hevige smarten,  
En hartverscheurend riep hij om hulpe,  
O welk een vreeselijke pijn aan mijn harte,  
Sprak hij met oogen vergiaasd en verwelkt:

3.

Zoo is Baartsoen 's morgens overleden,  
Dan zijn zij om eenen dokter gegaan,  
Die geen bewijs d'far wilde afgeven,  
Het lijk die werd naar het gasthuis gedaan.  
De wet die is dan ook spoedig gekomen,  
Met de doktoers een onderzoek gedaan,  
En waar eenieder nu had vernomen,  
Dat er hier eene moord was begaan.

4.

Hoe heeft eene vrouw zulke slechte gedachten,  
Hooft men nu vragen van jong en van oud,  
Om voor een ander haar man te verachten,  
Hem te vergeven, ja wreed onbeschoemd.  
In het gevang zal z' haar mogen bedenken,  
En zitten weenen wat heb ik gedaan?  
Wie zal het kind zijn ouders weder schenken,  
Die door die moedersmart zal wederstaan.

5.

O, barbares, 't volk zal u verachten,  
Zoolang dat gij in het geheugen blijft,  
En gij zult lijden bij dagen en nachten,  
Tot dat gij steeds in het gevang zijt een lijk.  
Daar zal uw man zijne beeltenis verschijnen,  
U tegen roepen aanziet mij hier staan,  
Gij deedt mij lijden zulke vreeselijke pijnou,  
O barbares, wat hebt gij gedaan?

Gezongen door Florent Van Hulle en de gebr. Verheye.

LEVENLANGSDURIGE DWANGARBEID  
UITGESPROKEN OP MATHILDE SAELENS

en 20 jaar op haren medeplichtigen

genaamd De Pauw

te Gent op den 24 October 1894.

Stemme : *Tu ne m'aimais pas*

REFREIN.

O dag en nacht die zit zij nu te klagen  
Zij roept nu steeds al voor mijn leven lang  
Ja kon ik nu mijn man nog weder vragen  
Nu moet ik zuchten met brood van het gevang.

1.

Gedenkt u nog de wreede gruweldaden  
Die er onlangs te Gent hier is geschied  
Een vrouw die kwam haar brave man versmaden  
Komt hier en luisterd naar mijn treurig lied  
Zij sprak eorlang die breng ik hem van 't leven  
Tot eenen man die zij reeds had verstaan  
Met arsenic die wil ik hem vergeven  
Dan is De Pauw om het vergift gegaan.

2.

Voor tribunaal die zijn zij nu gekomen  
't Is wreed om hooren van dees jonge vrouw  
Hoe dat zij had zulk droef besluit genomen  
En de Familie bracht in druk en rouw  
Duizende menschen stonden daar te wachten  
Om deze wreede barbares te zien  
Niemand had medelij met hare klachten  
Zij werd veracht bespot van alle liën.

3.

Wanneer de rechter haar kwam ondervragen  
En sprak wel vrouw hebt uwen man gedood  
Dan riep zij ja en onder bitter klagen  
Terwijl zij weenend hare oogen sloot  
Zij sprak De Pauw die is vergift gaan halen  
Al voor wat geld dat ik hem had beloofd  
Baardoor ben ik als vrouw zoo laag gevallen  
En mijne man al van 't leven beroofd.

4.

Ja dwangarbeid gedurig gansch uw leven  
Die sprak de rechter met een stem vol klank  
En gij die hielp een brave man vergeven  
Zult 20jaar ook zuchten in 't gevang  
Dan is zij in een crisis gevallen  
De Pauw die stond bedrukt en aangedaan  
Geen tong of pen die kan het steeds herhalen  
Elkeen die sprak lof en deugd hare man.

Gezongen en gedicht door Florent Van Hulle en de gebroeders Verheye.

te keren. De pijnen verergerden nog en in de loop van de nacht stierf hij. De omstandigheden van dit overlijden waren zo zonderling dat de bijgeroepen dokter weigerde toelating tot begraven te geven. Er werd een gerechterlijk onderzoek geopend. De lijkschouwing bracht aan het licht dat Baertsoen gestorven was door vergiftiging met arsenik.

Mathilde Saelens bekende dat ze het vergif op de boterham van haar man had gestrooid en ook De Pauw legde volledige bekentenissen af.

Tussen maandag 22 en woensdag 24 oktober van hetzelfde jaar had het proces plaats voor het assisenhof van Oost-Vlaanderen te Gent. Mathilde Saelens werd er op 24 oktober veroordeeld tot levenslange dwangarbeid, De Pauw tot twintig jaar opsluiting.

Zoals gezegd zijn over deze zaak twee liederen in omloop geweest, beide gedicht en gezongen door Florent Van Hulle en de twee broers Verheye. Merken we nog op dat in de titel van het eerste lied de moordenares per abuis Maria en niet Mathilde genoemd wordt. Verder wordt gesuggereerd, eveneens ten onrechte, dat "een soldaat" haar medeplichtige zou geweest zijn. Hiermee is natuurlijk Pol de Meester bedoeld die bij de vergiftiging echter niet betrokken was. Deze fouten wijzen op de grote haast waarmee dergelijke liederen werden geschreven om zoveel mogelijk uit hun actualiteitswaarde profijt te halen. Een ander teken dat het lied reeds enkele dagen na het bekend worden van de moord gezongen werd, is dat soldaat De Meester, die sinds maanden een blijkbaar bij velen bekende verhouding met de herbergierster had, de schuldige wordt genoemd. Op het ogenblik dat het eerste lied ontstond wisten de zangers zelfs niet van het bestaan van De Pauw af.

De tekst van beide liederen beelden we hierbij af.

## **5. Ongehuwde moeder vermoordt haar kind in de Statiestraat (1895)**

Begin oktober 1895 was in een hotel van de Statiestraat, aan het Zuidstation, een meid van dertig jaar werkzaam die bijzonder zwaarlijvig was. Volgens de *Gazette van Gent* (21 nov.) was dit zo opvallend dat iedereen dacht dat ze zwanger was. De knechten van het hotel plaagden haar dan ook met de vraag of zij peter mochten zijn. Maar de meid, Seraphine de Soete heette ze, vond dat helemaal niet leuk en ontkende dan ook steeds heel hardnekkig.

Op 11 oktober vond men echter bloedvlekken op de trap en dat tot in de kelder. Op een tussenverdieping bevonden zich de toiletten. De eigenares of de gerante van het hotel werd daarvan op de hoogte gebracht. Ze riep de meid die op dat ogenblik bezig was met de traptreden af te wassen. Op haar vraag waar dat bloed vandaan kwam, antwoordde de meid dat het van haar maandstonden kwam. Daar bleef het toen bij. Na enige tijd werd ze ontslagen.

Op 20 november wilde wat men dacht een toeval te zijn, dat de afvoerbuis van het toilet verstopt was. Een stielman werd erbij gehaald die de afvoerpijp open-

**SCHRIKKELIJKE**  
**KINDERMOORD**  
gepleegd te GENT door  
**EENE ONTAAARDE MOEDER VAN 30 JAAR**  
**OF**  
**DE ONTHOOFDING VAN EEN PASGEBOREN KIND.**

---

Refrain.

Met bloedend hart die komt men het te hooren  
Elk roept om wraak met jammerlijke smart  
't Is of een dolk eenieder komt doorbooren  
O baarbares verwijderd u van deze wereld af

1. Couplet.

Wat wreed geval ziet men nu weer gebeuren  
Kom vrienden hier kom luistert naar mijn lied  
Een kindermoord dat ieders hart doet scheuren  
Zocals in Gent nu weder is geschied  
Eene dienstmeid die bracht zoo wreed van 't leven  
Haar arm wichtje die pas ter wereld was  
O baarbares wat hebt gij toch misdreven  
Uw eigen vrucht die onder uw harte lag

2. Couplet.

Ja eene meid was in een dienst getreden,  
In een groot huis in onze Gentsche stad  
En wooude daar eenige tijd geleden  
Maar niemand dacht ze nu in zulke staat  
Ja in dit huis is zij in 't kraam gekomen  
En met haar kind al naar 't gemak gegaan  
Daar heeft zij 't wichtje wreed 't leven ontnomen  
O baarbares wat hebt gij toch gedaan

3. Couplet.

Maar nu die kwam men het gemak te ruimen  
Hoe wreedelijk was 't geen dat men er vond  
Neen niemand kwam zijn plichten te verzuimen  
En zonden nu al om de wet terstond  
Zij vonden daar een wichtje pas geboren  
Van moeder naakt in het vertrek gestampt  
Ontaarde moeder hoe laat gij u lekoren  
Gegansch uw leven verdient gij het gevang

4. Couplet.

Doch in wat staat heeft men het kind gevonden  
Het wichtje was zoo wreedelijk vermoord  
Het lijkje was zoo wreedelijk geschonden  
Het was verwurd spoedig daarna onthoofd  
Gegansch het lijkje draagt bloedige vlekken  
Al van 't geweld die zij daar heeft begaan  
O moordenaars kon u het volk ontdekken  
Gij krijgt uw straf uw leven was er aan

5. Couplet.

Hoe kan men zulke booze harte vinden  
Een arm bloedje dat niemand heeft misdaan  
Die kwam deze booze moeder te verslinden  
Elk die het hoort die is met smart belaan  
O dochters wilt hier een exempel nemen  
Wilt nooit uw hart met zulke moord belaan  
Want dan zijn rust en vrede gansch verdwanen  
Met knagend hart moet gij het graf ingaan

Genesal Adriaan zanger en dichter.

legde. De oorzaak van de verstopping bleek toen een groot stuk vlees te zijn. Dit wekte achterdocht en men ontbood de politiecommissaris Clément. Deze stelde vast dat de klomp vlees in feite het lijk was van een voldragen kind van het vrouwelijk geslacht waarvan het hoofd ontbrak. Hij constateerde eveneens dat iemand had geprobeerd om een bil af te snijden, wat dan toch mislukt was. Onmiddellijk vielen de vermoedens op de afgedankte meid. Commissaris Clément probeerde te achterhalen waar Séraphine de Soete te vinden was. Reeds in de namiddag vond hij haar in een hotel in de Sleepstraat waar ze weer als meid werkte. Ze gaf toe dat het kind van haar was, maar probeerde de politie te doen geloven dat het maar vier maanden oud was. Toen haar echter werd gezegd dat het lijkje gevonden was en dat het om een voldragen kind ging, legde ze volledige bekentenissen af.

Het kind was ter wereld gekomen in de nacht van 10 op 11 oktober. Ze had het onmiddellijk gewurgd en was dan met het lijkje naar beneden gegaan. Ze had het op de pompsteen gelegd en met een keukenmes onthoofd. Ook had ze geprobeerd het de benen af te snijden, maar dat bleek niet mogelijk. Daarna had ze het lijkje door de opening van de afvoerpijp van het toilet geduwd.

De journalist die in de *Gazette van Gent* verslag uitbracht over deze kindermoord, vroeg zich af wat de drijfveer van deze "helleveeg" kon zijn geweest. Armoede was het alvast niet, want ze bleek een spaarboekje met 268 frank te hebben, een niet onaardige som in die tijd. Men kan alleen vermoeden dat deze blijkbaar ongehuwde moeder dit kind niet alleen kon of wilde opvoeden.

Deze moord werd bezongen, lees bejammerd, in een lied door de minder bekende Gentse straatzanger Adriaan Genesal, die er ook de dichter van blijkt te zijn.

Ook dit liedblad wordt hierbij afgebeeld.

## **6. Roofmoord in de St.-Pietersaalststraat (1898)**

Op 22 november van dit jaar, zo lezen we in de *Gazette van Gent* van die datum, werd in de volkrijke wijk buiten de Kortrijkse poort een moord gepleegd. De Sint-Pietersaalststraat, zo heet het, "is een lange weg tusschen de Kortrijksche- en de Zwijnaardsche steenwegen, meest nog bezet met hofsteden van groenselboeren, doch met hier en daar een groepje werkershuizen".

In een van deze groepjes, heel dicht bij de Zwijnaardse steenweg, woonde op nr. 102 een zekere Virginie Beyaert, geboren De Moerloose, in de vijftig jaar oud. Ze werd in de wandeling Virginie genoemd en haar gehoor was niet al te best.

Deze weduwe had de naam er warmpjes in te zitten. Haar familie en de burens hadden haar herhaalde malen aangeraden niet alleen in haar huis te blijven wonen. Ze luisterde echter niet, ook niet toen ze al eens het slachtoffer van dieven was geworden.

# AFGRIJSLIJKE MOORD

## OP ST-PIETERSAALST

---

### REFREIN

Ach wat wordt Christus zijn leering zijn streven  
Waarlijk vertreden op aard onbehoord  
Hij vroeg om als broer en zuster te leven  
En 't is 't menschedom die el kander vermoordt

1

Wat hoord men heden toch droevige maren  
Van alscht bedrog bovendien moord op moord  
't Leven dat eenieder vol liefde wil spare  
Wordt door de boewichten loflijk gestoord  
Thans heeft men weeral een moord te betreuren  
Op eene vrouw oud en doof als een steen  
Dat hier onlange gruwlijk kwam te gebeuren  
Op St-Pietersaalst goedgekend door alkeen

2

Als men bedenkt hoe die oude vrouw  
't Leven ontroofd werd voor zij 't daglicht zag  
Draag ieder mensch toch in 't harte de rouw  
O duivels geld schuld van moord dag op dag  
Wanneer zal toch uw krachten eens verminderen  
Dat gansch de aardbol omring en regeerd  
Die steed maakt weduwe en weese  
Ja 't is het geld die het moorden aanleert

3

Ach is men nie door de vrees steps bevangen  
Als men wat spaarcenten heeft in bezit  
Want er bestaat thans in alle rangen  
Rasmet de klauwe en woest naar ve, it  
Zoo was 't geval met de vrouw Moerelooze  
Wat moest den doodstrijt van haar weze areed  
Die men als slachtoffer nu hac verkozen  
En haar verwurgde dat 't leven haar doorsaend.

### SLOT REFREIN

Chistus die den mensch liefde ordikten  
En moord en lafheid uit 't hart ook ontving  
En toch hoerst nog bij 't menschedom die ziekte  
Die hij zoo vak aan de schandepal hing.

PAUL DE SNERCK.

Gezongen door Camiel VANDE VELDE.

Op 22 november hoorden de buren rond 6 uur in de morgen een gerucht dat leek te komen uit het huis van weduwe Beyaert. Ze besteedden er geen verdere aandacht aan. Ze dachten dat de vrouw, die de gewoonte had elke dag naar de vroegmis te gaan, het ene of het andere voorwerp in huis had laten vallen of omver gestoten. De vrouw verscheen echter niet in de kerk. Toen de mis uit was, circa 6u30, zagen de buren dat de deur van het huis van vrouw Beyaert open stond. Dat was natuurlijk niet normaal.

Toen ze het huis binnengingen, zagen ze de vrouw in de gang op de grond liggen. Ze lag er dood met een prop in de mond en met de handen samengebonden met een waskoord die de moordenaars op het koertje hadden afgedaan. De petroleumlamp lag verbrijzeld naast haar en de inhoud van de geldkoffer, ongeveer 25.000 frank, was verdwenen.

Men vermoedde dat de moordenaars werden verrast door de vrouw, toen ze aan het proberen waren de koffer open te maken. De vrouw zal niets vermoedend naar beneden gekomen zijn om naar de mis te gaan en zo de indringers hebben aangetroffen. Die zullen haar verplicht hebben hun de code voor de koffer (het was *crux*) te verklappen, vooraleer haar om het leven te brengen.

De moordenaars zijn langs de achterdeur binnengeraakt door een ruit in te slaan nadat ze die met modder hadden ingestreken.

De verdenking viel al vlug op een zekere Lanckrock, een viskoopman en herbergier uit de Meersstraat en kort nadien werd te Londen August De Clercq, bijgenaamd Verelst aangehouden. Hij was de schoonzoon van Lanckrock. Deze laatste vertelde aan de politie ook dat een zekere Bruno Van Wijsberghe, een kooldrager die ook in de Meersstraat woonde, medeplichtig was. Deze was geboren te Wuustwezel in 1869 en had vroeger in de Kazernestraat gewoond, waar men eens vitriool in zijn gezicht had gegooid. Hij was sedert enige tijd op logies bij Lanckrock.

De zuster van De Clercq, die te Antwerpen woonde, werd op 9 december aangehouden te Duinkerke waarheen ze gevlucht was. Ook zij bleek als medeplichtige bij de roofmoord betrokken te zijn geweest.

Het lied gedicht door Paul de Snerck en gezongen door Camiel Van de Velde is slordig en wel in heel grote haast gezet, te oordelen naar de vele zetfouten die er in voorkomen en naar de slordige verwoording. Haastig maakwerk, zoals bij moordliederen zo dikwijls het geval is.

W.L. BRAEKMAN

#### NOTEN

<sup>1</sup> W.L. Braekman, "Pieter Eggerickx. De blinde marktzanger (1796-1868)", *Volkskunde* 85 (1984), 209-245 en 295-351.



<sup>2</sup> Over hem en zijn repertoire, zie P. Waeri, *Verzameling der volledige kluchtige en politieke liederen van Karel Waeri* (Gent, 1899) en verder o.m. H. Collumbien, "Karelke Waeri", *Ghendtsche Tyd.* 1 (1972), 84-89 en dezelfde, "Nog eens Karelke Waeri", *Ghendtsche Tyd.* 5 (1976), 84-95.

<sup>3</sup> Ik neem mij voor daar binnen afzienbare tijd iets aan te doen.

<sup>4</sup> St. Top e.a., *Komt Vrienden, Luistert naar mijn lied. Aspecten van de marktzanger in Vlaanderen 1750-1950* (Tielt, 1985).

<sup>5</sup> J. De Vuyst, *Het Moordlied in de Zuidelijke Nederlanden (XIXe eeuw)* (Brussel, 1976).

<sup>6</sup> *Idem*, p. 53.

<sup>7</sup> *Idem*, p. 82.

<sup>8</sup> *Idem*, p. 26-27.

<sup>9</sup> W.L. Braekman, *Hier heb ik weer wat nieuws in d'hand* (Gent, 1990), p. 88 e.v.

<sup>10</sup> Alleen Verheye komt voor in het repertorium van St. Top en dan nog zeer summier.

<sup>11</sup> Alleen Verheye komt voor in het repertorium van St. Top en dan nog zeer summier.

<sup>12</sup> Deze regel luidt : Ze zullen hem nu geven een wreede straf.

---

## INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 125

Op 1 oktober 1899 stelde Paul Bergmans in de rubriek "Drukwerken - Bibliotheek van de Stad en van de Universiteit - Rés.1062 - XVIe eeuw (1563)" in het Frans een fiche op over

### Het Testament van Louis Porquin

Geboren in Piémont, verbleef Louis Porquin enkele jaren in België waar hij in 1537 in Brugge trouwde met Madeleine Muelenaers.

Rond 1540 ging hij zich dan in Holland vestigen.

Zijn testament dat morele leefregels bevat, werd in verzen gezet door Antoine de Veere. De eerste uitgave waarvan de titel hier gereproduceerd wordt, werd gedrukt in Antwerpen in 1563 in "caractères de civilité" door Amé Tavernier. Het is een klein in 4° van 96 bladzijden met 4 figuren, 2 wapenschilden en 2 vignetten. De figuren werden gemaakt door Arnold Nicolai.

De oplage van de eerste uitgave was beperkt tot 11 exemplaren, het aantal kinderen van Porquin, maar men kent er nog slechts 2: dit van de Plantijnbibliotheek in Antwerpen, gedrukt op blauw papier, dat toebehoort heeft aan Marie Porquin en verworven werd op de verkoop R. Della Faille (1878) voor 440 fr. en dit van de bibliotheek van Gent, afkomstig van de collectie F. Snellaert. Dit laatste exemplaar is dat van Cesar Porquin, tweede zoon van Louis, geboren in Zierikzee. Het werd gedrukt op wit papier; de afbeeldingen, wapenschilden, enz. zijn met veel zorg gekleurd en opgeluisterd met goud.

Deze merkwaardige en interessante bibliografische rareiteit, waaraan spijtig